

NewWine

**Heel
het leven!**

Sessie 1:

Green Night

Jongeren

MILIEU 1
GREEN NIGHT

DOEL

Tieners ontdekken dat we door onze manier van leven een flinke afdruk achterlaten op de schepping.

PROGRAMMA

90 MINUTEN

ONDERDEEL	TITEL	BENODIGDHEDEN	TIJD
Online			
Opener	Oneerlijk	Verkleedkleden, grote en kleine koeken	5 m.
Spel 1	Frank's zoo	Geen	5 m.
Spel 2	Torenrace	Bouwmateriaal	10 m.
Aankondigingen	Fact checker	Werkblad, schaar, stoelen, tafels	10 m.
Starter	Schoenenrace	Fluitje	5 m.
Weerwoord	Voetafdruk	Werkblad, pennen	10 m.
Praatje	Op = op	Laptop, beamer, weegschaal, schoen, slipper, zware blokjes, gewichtjes	10 m.
Doe	Inventors	Afval, grote vellen papier, stiften, potloden, knutselmateriaal	15 m.
Preek van de week	Zorgdragers	Bijbel	10 m.
Re:lect	Goede voornemens	Post-its, pennen, groot vel papier	5 m.
Uitsmijter	Smeltende uitdaging	Emmer, ijsklontjes	5 m.
Chill Out			

INTRODUCTIE

Dit programma is de eerste in een reeks van twee programma's over het milieu. Het milieu staat vaak centraal in het nieuws. We hebben te maken met CO₂-uitstoot, het broeikaseffect en een verandering van het klimaat. Dit veroorzaakt droogte in verschillende delen van de wereld, smeltende ijskappen en uitsterving van diersoorten. Het is belangrijk om goed om te gaan met het milieu als we willen dat deze aarde ook nog bewoonbaar blijft voor de generaties na ons. Hoe doe je dat? Hoe ga je op een verantwoorde manier met het milieu om?

Het eerste programma draait om bewustwording van onze invloed op de schepping. Wat is er precies aan de hand? Met welke problemen hebben we te maken? Wat is onze invloed daarop? In het tweede programma draait het om rentmeesterschap en hoe wij mogen omgaan met het milieu en de schepping.

Het is niet de bedoeling om tieners een schuldgevoel of wanhopig gevoel te bezorgen, maar wel om eerlijk te kijken naar wat er aan de hand is. Met dit programma open je de ogen van de tieners voor de realiteit. Je laat hen zien dat God hen wil gebruiken om Zijn plan uit te voeren. In Zijn Koninkrijk is plaats voor plezier en feest, maar met respect voor de schepping en de ander.

ONLINE

Zoek een recent nieuwsbericht op over het milieu. Stuur dit op naar de tieners. Vraag wat ze ervan vinden. Nodig ze uit voor Rock Solid.

OPENER ONEERLIJK

5 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor verkleedkleden, een paar kleine koekjes en één grote koek. Denk bij de verkleedkleden bijvoorbeeld aan een zonnebril en pet. Bereid je rol voor. Bedenk reacties die bij jouw rol passen.

DOEL

Tieners confronteren met onrecht.

ACTIVITEIT

- Laat de tieners in een kring zitten.
- Neem je rol aan door je verkleedkleden aan te trekken.
- Heet de tieners van harte welkom.
- Geef aan een aantal willekeurige tieners een klein koekje.
- Zeg daarbij: "Wat ontzettend leuk dat je er bent!"
- Zodra andere tieners doorkrijgen dat ze misschien worden overgeslagen, zullen ze gaan bedelen om een koekje.
- Reageer daar bijvoorbeeld op: "Het zijn mijn koekjes. Ik bepaal aan wie ik ze geef!"
- Geef aan één tiener de grote koek met een leuk compliment.
- Als de overige tieners doorkrijgen dat ze niks krijgen, zal je te horen krijgen dat het niet eerlijk is.
- Reageer daar bijvoorbeeld op: "Houd eens op met zeuren! De wereld is nu eenmaal niet eerlijk!"
- Stap weer uit je rol.
- Doe je verkleedkleden uit.
- Bespreek de volgende vragen:
  - Hoe voelde het om een koek te krijgen?
  - Hoe voelde het om geen koek te krijgen?
  - Zou je het ook oneerlijk vinden als jij degene was met de koek?

VERTEL

In Nederland hebben we een goed leven. Als je ons vergelijkt met de rest van de wereld, dan zijn wij degene met de grote koek. Daar zijn andere mensen de dupe van, maar ook het milieu.

SPEL 1 FRANK'S ZOO

5 MIN.

DOEL

Tieners ontdekken dat door de mens de dierenwereld uit balans is.

ACTIVITEIT

- Verdeel de tieners in vier teams.
- Wijs elk team een andere hoek van de ruimte toe.
- Geef elk team een benoeming, tot:
  - 'muis' - 'vos'
  - 'egel' - 'olifant'
- Laat de gekozen tieners duidelijk zichtbaar bij hun team staan.
- Vertel dat de dieren elkaar moeten tikken:
  - De egel tikt de muis. - De olifant tikt de vos.
  - De vos tikt de egel. - De muis tikt de olifant.
- Controleer of de 'dieren' begrijpen wie ze moeten tikken.
- Als er iemand getikt wordt, is diegene af en stopt het spel.
- Speel het spel een aantal keer zodat alle tieners aan de beurt komen.
- Speel de laatste ronde met drie dieren, namelijk: muis > olifant > leeuw > muis.
- De vierde tiener is een mens en mag iedereen tikken.

VERTEL

De dierenwereld is over het algemeen in balans. De mens heeft er de afgelopen jaren alleen voor gezorgd dat deze balans verdwijnt. Zo worden er bijvoorbeeld veel neushoorns gedood voor de verkoop van de ivoren hoorns. Dit zorgt ervoor dat in sommige delen van de wereld de neushoorn bijna uitgestorven is.

SPEL 2 TOREN RACE

10 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor een grote hoop materiaal om torens mee te bouwen. Denk aan lego, speelgoed, bekertjes, dozen, blikken of afval.

DOEL

Tieners ontdekken wat er op aarde gebeurt als mensen pakken wat ze kunnen pakken.

ACTIVITEIT

- Verdeel de groep in teams van drie of vier tieners.
- Geef elk team een stapel van het materiaal.
- Verdeel het eerlijk.
- Geef ze drie minuten de tijd om een zo mooi en creatief mogelijke toren te bouwen.
- Geef na drie minuten tien punten aan de hoogste toren.
- Geef twintig punten voor de mooiste toren.
- Speel het spel nog een keer.
- Stel de nieuwe regel in dat de teams nu ook gebruik mogen maken van de materialen van de andere teams.
- Geef de teams opnieuw drie minuten de tijd.
- Geef het team die aan het einde de hoogste toren heeft twintig punten.

VERTEL

Dit gebeurt ook op aarde. Als mensen te veel willen, dan denk je niet meer aan anderen. Je pakt wat je pakken kunt. Vaak wint de sterkste. Het gevolg is een zootje. Dat is ook precies wat we zien met milieuvervuiling.

Leiderstip:

Ga voor de slotpunten. Het team dat als eerste alle materialen netjes opruimt, verdient nog dertig punten. Geef het team met de meeste punten een prijs.

AANKONDIGINGEN FACT CHECKER

10 MIN.

VOORBEREIDING

Print voor elk team het werkblad. Knip de cijfers uit. Maak voor elk team een eigen parcours. Zet een stoel neer waar de tieners onderdoor moeten klimmen. Gebruik een tafel waar de tieners overheen moeten klimmen. Maak het parcours verder zo uitgebreid als mogelijk is.

DOEL

Tieners ontdekken feiten over milieuvervuiling.

ACTIVITEIT

- Maak teams van vier of vijf tieners.
- Van elk team zitten twee teamleden aan het einde van het parcours.
- Zij zijn de denkers.
- De andere teamleden staan aan het begin van het parcours: de doeners.
- Geef de denkers een werkblad met daarop allerlei feiten.
- Geef de doeners de tweede helft van het werkblad met daarop de ontbrekende cijfers.
- Om de beurt leggen de doeners het parcours af.
- Ze brengen een cijfer naar de denkers.
- De denkers leggen de kaartjes op de goede plek.
- Als alle kaartjes naar de denkers zijn gebracht, geef je hen nog een halve minuut de tijd.
- Daarna bespreek je de antwoorden.
- Het team met de meeste goede antwoorden wint.

STARTER SCHOENENRACE

5 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor een fluitje.

DOEL

Tieners denken na over hun levensstandaard.

VERTEL

Wij maken allemaal gebruik van deze aardbol. We maken gebruik van de grondstoffen en de dieren. We produceren een hoop afval zoals plastic en stoten CO₂ uit. Wij hebben hier allemaal stuk voor stuk invloed op. Door de keuzes die we maken, maakt de ene mens meer gebruik van de aardbol dan de ander. Dit wordt ook wel je voetafdruk genoemd. Als je milieuvriendelijk leeft, gebruik je minder van de aardbol en heb je een kleinere voetafdruk.

ACTIVITEIT

- Laat alle tieners hun schoenen uittrekken.
- Leg alle schoenen op een hoop.
- Laat alle tieners er blind twee schoenen uit pakken.
- Ze pakken niet hun eigen schoenen.
- Met deze twee schoenen in de hand lopen alle tieners door elkaar.
- Blaas op het fluitje.
- Alle tieners staan onmiddellijk stil.
- Iedere tiener draait zich naar iemand toe zodat er tweetallen ontstaan.
- Lees één van de vragen voor:
  - Vind jij jezelf rijk?
  - Wanneer ben je rijk?
  - Denk je weleens bij jezelf: "Ik heb wel genoeg?"
  - Wat is genoeg?
  - Stel, er wordt ingebroken. De inbreker vertelt dat je twee dingen mag houden. Wat zou je echt willen houden?
- De tweetallen beantwoorden de vraag.
- Blaas na één minuut weer op het fluitje.
- De tieners wisselen een schoen uit.
- Ze lopen weer door elkaar heen tot je opnieuw op het fluitje blaast.
- Wie heeft als eerste weer zijn eigen schoenen terug gewisseld?

WEERWOORD VOETAFDruk

10 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg dat er voor elke tiener een pen en een werkblad is.

DOEL

Tieners ontdekken hoe groot hun 'voetafdruk' is.

ACTIVITEIT

- Maak groepjes.
- Zorg dat er in elk groepje een leider zit.
- Geef elke tiener een werkblad en een pen.
- Laat de tieners het werkblad invullen.
- Bespreek met elkaar de resultaten.
- Vraag wat de tieners van de uitslag vinden.

PRAATJE OP = OP

10 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor een laptop, een beamer, een weegschaal, een schoen, een slipper en een aantal zware blokjes, gewichtjes of knikkers die je in de schoen kunt doen. Zoek op mijn.yfc.nl het filmpje 'ecologische voetafdruk' op.

DOEL

Tieners ontdekken dat we met elkaar de aarde uitputten.

VERTEL

Met elkaar hebben we heel veel spullen. Misschien denk je dat je niet zo rijk bent, maar als we alles bij elkaar optellen, hebben we heel veel spullen.

Leg een slipper op de weegschaal. De slipper staat symbool voor een tiener in een arm land. Wat heeft hij? Hij eet rijst wat lokaal wordt verbouwd. *Leg een gewichtje op de slipper.* Hij heeft wat schoolboeken en een paar kledingstukken. *Leg nog twee gewichtjes op de slipper.*

Leg de schoen op de weegschaal. De schoen staat symbool voor een tiener in Nederland. Bij de *Starter* hebben jullie stil gestaan bij de vraag wat je zou houden als een inbreker zou zeggen dat dat maar twee dingen mochten zijn.

ACTIVITEIT

- Wat zouden jullie houden? Vraag de tieners om een reactie.
- Leg steeds een blokje in de schoen.

VERTEL

Voor al deze spullen zijn ook grondstoffen nodig. Voor kleding is katoen nodig. Voor katoen zijn veel bestrijdingsmiddelen nodig. Uiteindelijk is er benzine nodig om de kleding naar Nederland te verscheppen.

ACTIVITEIT

- Vraag de tieners te kijken waar hun kleding en schoenen vandaag komen.
- Wat voor reis heeft het moeten maken om hierheen te komen?
- Leg er steeds blokjes bij in de schoen op de weegschaal.

VERTEL

Ook ons eten komt vanuit de gehele wereld. Voor vlees is veevoer nodig. *Leg een blokje in de schoen.* Voor groente is veel water nodig om te wassen. *Leg een blokje in de schoen.* Ons eten moet vaak ook een flinke reis afleggen. Daar is benzine voor nodig. Let in de supermarkt maar eens op de afkomst van ons eten! *Leg opnieuw een blokje in de schoen.*

De weegschaal is doorgeslagen. De meeste Nederlanders leven op grote voet. Als iedereen zou leven zoals wij in Nederland, zijn er ruim drie aardbollen nodig. Wij zijn in Nederland één van de rijkste landen ter wereld, terwijl er in de hele wereld ruim 400.000 kinderen en tieners zijn die onder de armoedegrens leven.

ACTIVITEIT

- Vraag de tieners om een reactie op het verschil tussen de slipper en de schoen.
- Bespreek hoe je omgaat met armoede ver weg en dichtbij in Nederland.

VERTEL

Wij kunnen allemaal verschil maken! Je hebt net berekend hoe groot je voetafdruk is. Wij kunnen allemaal onze voetafdruk verkleinen. Daarmee hebben we invloed op onze aardbol en in hoeverre die wordt uitgeput. Daar gaan we vanavond en ook volgende Rock Solid mee aan de slag!

- Bekijk tot slot met elkaar het filmpje.

Leiderstip:

Denk voor het praatje bewust na over de achtergronden van de tieners. Wellicht komt er een tiener uit een gezin waar ze met honger naar bed gaan of de verwarming niet aan kan. Het is de realiteit voor duizenden tieners in Nederland. Ga hier voorzichtig en met tact mee om.

DOE INVENTORS

15 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor allerlei (schoon) afval, grote vellen papier, stiften, potloden en ander knutselmateriaal.

DOEL

Tieners bedenken een creatieve oplossing voor een milieuprobleem.

ACTIVITEIT

- Laat de tieners een oplossing bedenken voor een milieuprobleem, bijvoorbeeld één die deze avond aan bod is gekomen.
- Noem een aantal voorbeelden:
  - Hergebruik afval op een originele manier.
  - Bedenk een oplossing voor mensen die hun afval op straat gooien.
  - Verzin een manier zodat mensen minder stroom gebruiken.
- Geef hen tien minuten de tijd om een oplossing te bedenken.
- Ze mogen alleen werken, maar ook in een klein groepje.
- Ze maken een prototype of een poster om hun idee te presenteren.
- Laat de tieners hun ideeën kort presenteren.
- Complimenteer hun ideeën.

PREEK VAN DE WEEK ZORGDRAGERS

10 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor een Bijbel in Gewone Taal.

DOEL

Tieners ontdekken dat God mensen vraagt om goed te zorgen voor Zijn schepping.

ACTIVITEIT

- Vertel kort iets over je eigen baas, als je die hebt.

VERTEL

Bij elk bedrijf is iemand de baas. Je hebt goede bazen en minder goede bazen. Een goede baas zorgt ervoor dat alle werknemers het beste uit zichzelf halen. Ze doen dus werk dat bij ze past. Ze voelen zich gewaardeerd. Zulke werknemers zullen met plezier naar hun werk gaan en ook goed hun best doen voor hun baas.

LEES

Genesis 1:26-28

VERTEL

In de Bijbel lezen we dat God de aarde mooi heeft gemaakt. Het zag er fantastisch uit. God heeft ook de mens gemaakt. Hij gaf de opdracht aan de mens om de baas te zijn over de aarde, de vissen, vogels en andere dieren. God geeft de mens de verantwoordelijkheid voor de aarde en de dieren. Dit is een heel belangrijke verantwoordelijkheid. God heeft vlak hiervoor ook alle dieren met zorg geschapen. Hij wil dat de mens een goede baas is en goed zorgt voor Zijn schepping. We mogen genieten van de aarde. We mogen bijvoorbeeld mooie kleren dragen, lekker eten, feestjes vieren. God roept ons daarbij wel op om zorg te dragen voor de aarde. Als we om ons heen kijken, moeten we toegeven dat de mens gefaald heeft. We maken er vaak een potje van. We zien dat de dieren uitsterven, de aarde opwarmt en er duizenden mensen sterven aan de honger terwijl er tegelijkertijd mensen overlijden aan welvaartsziekten door overgewicht. God roept ons op hier iets aan te doen. Als we op normale voet leven, hoeft de schepping niet kapot te gaan. Niemand hoeft dan om te komen van de honger.

ACTIVITEIT

- Verdeel de tieners in groepjes.
- Lees met elkaar **Psalm 148**.
- Bespreek de volgende vragen:
  - Ben je weleens op een mooie plek geweest in de natuur?
  - Waar was je toen?
  - Denk je dan weleens aan God?
  - Wat vind je ervan hoe wij met de schepping omgaan?
  - Zouden we dingen anders kunnen doen?
  - Hoe dan?

RE:FLECT GOEDE VOORNEMENS

5 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor post-its, pennen en een groot vel papier. Schrijf op het vel papier een aantal voornemens:

- Korter douchen
- Lampen uit doen als ik weg ga
- Een dikke trui aantrekken in plaats van de verwarming omhoog draaien
- Plastic sorteren
- Minder vlees eten
- Alleen fruit van het seizoen kopen

DOEL

Tieners bedenken wat ze komende week kunnen doen dat bijdraagt aan een beter milieu.

VERTEL

Een beter milieu, begint bij jezelf! Dit is al een oude slogan, maar wel waar. Als jij ervan overtuigd bent dat het niet goed gaat met het milieu, kan je zelf actie ondernemen. Misschien heb je het gevoel dat het niets uitmaakt. Je vraagt je af wat voor verschil je kan maken. Bedenk dan dat alle Rock Solid clubs dit programma doen. Alle tieners bedenken iets om zelf bij te dragen aan een beter milieu. Dat is toch al een heel mooi begin! Aan jullie dus de uitdaging om een goed voornemen te bedenken. Iets dat bijdraagt aan een beter milieu wat je deze week daadwerkelijk gaat doen.

ACTIVITEIT

- Laat de poster zien met voorbeeldvoornemens.
- Geef iedere tiener een post-it en een pen.
- Laat ze allemaal een voornemen en hun naam opschrijven.
- Plak alle post-its op de poster.
- Wens de tieners heel veel succes.
- Vertel dat je er bij de volgende Rock Solid bijeenkomst op terugkomt.
- Bewaar de post-its voor de volgende keer.

UITSMIJTER SMELTENDE UITDAGING

5 MIN.

VOORBEREIDING

Zorg voor een emmer en twee ijsklontjes per tiener.

DOEL

Tieners sluiten de avond af met een koude uitdaging.

ACTIVITEIT

- Ga met elkaar in een kring staan.
- Vertel dat de aarde opwarmt en dat daardoor ijskappen smelten.
- De tieners zorgen ervoor dat er zo min mogelijk ijs smelt in de volgende uitdaging.
- Leg uit dat iedereen twee ijsklontjes krijgt: in elke hand één.
- Als de tieners het te koud vinden, kunnen ze opgeven en de ijsklontjes in de emmer gooien.
- Laat de hele groep met de handen uitgestrekt staan, zodat je snel de ijsklontjes uit kunt delen.
- Doe met de hele groep allerlei rek-en-strek oefeningen:
  - handen omhoog
  - op de plaats joggen
  - springen
  - handen op je hoofd (leuk als de klontjes al aan het smelten zijn...)
- De tiener die dit het langst volhoudt, wint.
- Zijn er na vijf minuten nog meerdere tieners over, stop dan het spel.
- Bekijk welke tiener de grootste ijsklontjes heeft.
- Hij wint het spel.

CHILL OUT

1. Iedere inwoner van Nederland stoot ongeveer ton CO2 uit per jaar.
2. Per dag komt er meer dan miljoen kilo plastic in de oceaan.
3. Per jaar gaan er miljoen zeevogels dood door afval op zee.
4. Een eeuw geleden leefden er 100.000 tijgers in het wild. Nu nog maar .
5. Ieder jaar verdwijnt er een stuk oerwoud dat net zo groot is als keer Nederland.
6. mensen wonen in sloppenwijken.
7. Per dag sterven er kinderen aan ondervoeding.
8. Bijna miljoen mensen wereldwijd hebben last van overgewicht.

10	3
12	1.000.000
1	80.000
4.000	1,5

1. Hoeveel zuivel eet jij gemiddeld per dag? Tel bekers melk/karnemelk en bakken yoghurt/vla bij elkaar op.

a.	7 bekers/bakjes of meer per dag	10
b.	6 bekers/bakjes per dag	8
c.	4 bekers/bakjes per dag	6
d.	2 bekers/bakjes per dag	4
e.	Soms wel, soms niet	2
f.	Helemaal geen melk/karnemelk/yoghurt/vla	0

2. Hoeveel boterhammen met kaas eet je gemiddeld op een dag?

a.	4 of meer per dag	10
b.	3 per dag	8
c.	2 per dag	6
d.	1 per dag	4
e.	Soms wel, soms niet	2
f.	Helemaal nooit	0

3. Hoe vaak eet jij gemiddeld per week vlees bij de warme maaltijd?

a.	Elke dag	28
b.	5-6 keer per week	21
c.	3-4 keer per week	14
d.	1-2 keer per week	7
e.	Helemaal nooit	0

4. Hoeveel zuivel eet jij gemiddeld per dag? Tel bekers melk/karnemelk en bakken yoghurt/vla bij elkaar op.

a.	Ik krijg of koop vaak nieuwe kleding, wat in de mode is	10
b.	Alleen wanneer het echt nodig is	2
c.	Ik krijg of koop vooral tweedehands kleding	2

5. Hoe ga je naar school?

a.	Ik loop of fiets meestal naar school.	0
b.	Ik kom meestal met de bus of trein naar school.	4
c.	Ik word meestal met de auto naar school gebracht, hoewel ik ook anders naar school zou kunnen.	5
d.	Ik word met de auto naar school gebracht omdat het te ver is om te lopen of te fietsen en er geen bus of trein is.	6
e.	Ik ga soms met de fiets, bus, auto of lopend naar school.	4

6. Hoeveel uur per dag kijk je gemiddeld in totaal televisie, ben je aan het computeren, aan het gamen en/of met je mobiel bezig?

a.	6 uur per dag	6
b.	5 uur per dag	5
c.	4 uur per dag	4
d.	3 uur per dag	3
e.	2 uur per dag	2
f.	1 uur of minder	1
g.	Helemaal nooit	0

7. Hoe vaak krijg of koop jij iets nieuws?

a.	Elke week	12
b.	Elke maand	5
c.	Alleen met m'n verjaardag en Sinterklaas/kerst	2
d.	Net iets vaker dan m'n verjaardag en Sinterklaas/kerst	3
e.	Ik krijg of koop vooral tweedehands spullen	1

8. Hoeveel boeken krijg of koop jij?

a.	Elke maand wel een nieuw boek	4
b.	Een paar nieuwe boeken per jaar	2
c.	Vooral tweedehands boeken of geleend van de bibliotheek	1
d.	Helemaal geen boeken	0

9. Ben je geabonneerd op een papieren tijdschrift?

a.	Meer dan 1	3
b.	1 weekblad	2
c.	1 maandblad	1
d.	Geen abonnement	0

10. Vliegvakanties: Hoe vaak per jaar ga je met het vliegtuig op vakantie?

a.	Meerdere keren per jaar een verre reis buiten Europa	30
b.	Meerdere keren per jaar binnen Europa	24
c.	Elk jaar één verre reis buiten Europa	18
d.	Elk jaar één reis binnen Europa	12
e.	Ik heb in totaal drie keer gevlogen in mijn leven	8
f.	Ik heb in totaal twee keer gevlogen in mijn leven	4
g.	Ik heb nog nooit gevlogen	0

11. Autovakanties: Hoe vaak per jaar ga je met de auto op vakantie?

a.	Meerdere keren per jaar ver weg, bijvoorbeeld Spanje	12
b.	Meerdere keren per jaar dichtbij	8
c.	Een keer per jaar ver weg	8
d.	Een keer per jaar dichtbij	6
e.	Alleen in Nederland	4
f.	Ik ga niet met de auto op vakantie	0

12. Treinvakanties: Hoe vaak per jaar ga je met de trein op vakantie?

a.	Meerdere keren per jaar ver weg, bijvoorbeeld Spanje	6
b.	Meerdere keren per jaar dichtbij	5
c.	Een keer per jaar ver weg	4
d.	Een keer per jaar dichtbij	3
e.	Alleen in Nederland	2
f.	Ik ga niet met de trein op vakantie	0

0-20

Je hebt een hele mooie voetafdruk. Jouw manier van leven is erg goed voor de aarde. Je hebt voor jouw manier van leven erg weinig grondstoffen/energie/aarde nodig. De aarde heeft ruim voldoende tijd om te herstellen.

21-40

Je hebt een kleine voetafdruk. Jouw manier van leven is goed voor de aarde. Je gebruikt maar weinig van de aarde aan grondstoffen/energie enzovoorts. De aarde heeft voldoende tijd om alles wat jij gebruikt weer aan te vullen.

41-70

Je hebt een gemiddelde voetafdruk. Om jouw manier van leven mogelijk te maken, zijn wel aardig wat grondstoffen/energie/aarde nodig. Je laat best wel een stevige voetafdruk achter op aarde. Als iedereen zo zou leven, zou de aarde dit niet meer aankunnen.

71-100

Je hebt een vrij grote voetafdruk. Om jouw manier van leven mogelijk te maken, gebruik je veel van de aarde aan grondstoffen en energie. Jouw manier van leven is een behoorlijke aanslag op de aarde. Je gebruikt zo veel dat de aarde niet voldoende tijd heeft om dit weer aan te vullen. Als iedereen zo zou leven, raakt de aarde al snel op.

101-125

Je hebt een megagrote voetafdruk. Om jouw luxe leventje mogelijk te maken, gebruik je enorm veel van de aarde. Jouw manier van leven zorgt ervoor dat de aarde uit balans raakt en ook niet voldoende tijd heeft om maar een beetje te herstellen. De aarde beschadigt hier enorm door. Als iedereen zo zou leven, gaat de aarde in rap tempo achteruit.

Colofon

Dit New Wine Themapakket is ontwikkeld in samenwerking met A Rocha Nederland, Micha Nederland, Youth for Christ en 24/7 Prayer Nederland. Youth for Christ heeft als partner van New Wine het themapakket voor jongeren verzorgd.

Redactie: Karin Heijstek, Kim Liefers-Goosen, Marieke Bor, Marijke Freeke-Honders, Christine Corstanje, Robin Keijzer, Joyce Verduijn, Neline Kerkstra.

Eindredactie: Corine Zonnenberg- de Beer

Theologische ondersteuning: Pim Brouwer, Bram van Putten

Vormgeving: Rick Sleurink

Dit materiaal is onderdeel van het themapakket 'Heel het Leven' New Wine 2020

Kringenmateriaal: Annemarthe Westerbeek en Miriam Jongeneel (Micha Nederland)

Martine van Wolfswinkel (A Rocha Nederland)

Edwin Hamelink (24/7 Prayer Nederland)

Agnes Huizenga (New Wine)

Kinderwerk: Corine Zonnenberg (YfC)

Eindredactie: Ronald Westerbeek (New Wine)

Vormgeving: Daisy van 't Slot (MM) en Charlotte Scholtens (New Wine)

Webrealisatie: Living Image

"New Wine is een beweging van kerken waarin we elkaar aanmoedigen, inspireren en toerusten om in de kracht van de Geest te getuigen van de komst van Gods Koninkrijk"

www.new-wine.nl